

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Maximiliani Sandaei E Societate Iesv Doctoris
Theologi Architectura Christiana**

Sandaeus, Maximilianus

Coloniae Agrippinae, 1653

2. Devs. Vnus. Verus. Bonus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46065)

ARTICULUS II.

DEUS

Vnus. Verus. Bonus.

ARISTOTELES postquam variis locis diuini sui Operis multa disputasset subtiliter de Ente, multa acutè differuisset, de eius communibus affectionibus, denique multa attulisset præclarè in particulari de VNÒ, VERO, BONO, quæ omnia hæcenus Exercitationibus Metaphysicis euentilauimus; tandem vltimo capite libri duodecimi statuit, & pulcherrimis rationibus demonstrat, esse in vniuerso VNVM quoddam BONVM, illudque planè SVMVM & OPTIMVM, quod DEVM dicimus. Huc à Magistro suo Platone Aristoteles sæpe audiuerat: nec inueniri facile esse, & inuentum explicari difficilem. (a) Quod posterius, vt admisit sponte discipulus, ita ad illud prius nequaquã annuit: & sapienter. Nam, vt quid DEVS sit exponere difficillimum, ita ipsum esse, inuenire facilimum est. Quid enim magis in promptu, quàm eum reperire, quem ignorare non licet? Et summa delicti sit, nolentium recognoscere, quem ignorare non possunt. (b) Et sanè, non magis arduum est istud, quàm ex incitatis ad certam metam, & nunquam deflectentibus quadrigis, aliquem in ijs existimare esse aurigam rectorem. Atque vt olim vna linea Praxiteli Apellem prodidit, ita non omninò caudices Mundus hic sui Auctoris ignaros abire haud patitur. Statuam aliquam, vel simile quid admirabili compositum artificio intuenti, nihil prius venit in mentem, quàm Artificem aliquem,

Quinta Pars.

R r

cogit

(Apuleius de Dogmat. Platonis. (b) Tertull. Apol. c. 17.

cogitare, ac quærere: haud secus ex Mundi contemplatione, statim in Opificis alicuius cogitationem adsurgimus. Hic autem DEVS est, Formator rerum, qui omnia in vno merfa, & materiae inerticonuoluta discreuit, sparsa collegit, confusa distinxit, deformibus speciem diuisit, latentibus in tenebris lucem superfudit, & totam Motum istam, cum omni instrumento elementorum, corporum, spirituum, verbo, quo iussit, ratione, quâ disposuit, virtute, quâ potuit, de nihilo expressit, in ornamentum Maiestatis suæ, operis ipse sui Molitor & Custos.

VERVM, An sit DEVS? dupliciter cognoscere possumus: vel à Natura informati, vel à Philosophiâ instructi. Priore illa cognitione, rudi, confusâ, anticipatâ, nihil est facilius: posterior ista aliquid habet difficultatis; quia non cuique est obuium, rationes demonstratiuas construere ad id asserendum. Eæ autem ab Aristotele allatae sunt in alijs libris, in quibus per Motum, quo nihil est in summâ suâ varietate constantius, ad Eum peruenit cognoscendum, quo nihil est in inconcussa substantiæ firmitate stabilius. An propterea fortasse, Deus Anima Mundi à veteribus fuit appellatus? quod sicut ex motu animalis, animam in ipso latitatem deprehendimus; ita ex Mundi motu, ac cælorum conuersione agitator aliquis Deus esse dignoscatur. Vt enim in corpore, quod seipsum mouet, motus animam prodit, ita in Mundorum vicissitudo, motuumque conuersiones DEUM manifestant. Itaque ob hoc etiam inter alia, Aristoteles comparat Mundum animali. Et quidem tanta est consensio inter Mundum, & præcipuum animal, Hominem, ut & Mundus magnum animal, & Homo paruus Mundus sit appellatus.

His de existentiâ DEI ab Aristotele alibi explicata quamuis exiguum deinde sit quod de eius essentia &

natu-

natura possunt Philosophi investigare, investigatum deprehendere, deprehensum explicare (ut enim vestigium prætereuntis transitum solummodò prodit, ita hæc rerum Moles vestigium DEI ob id appellata, sic DEUM nobis manifestat, ut è latebris illum suis non educat: quare quid sit DEUS aliquantulum viderunt Sophi, & quasi per nubem Solis lumen) nihilominus, Aristoteles hoc ultimo capite (ringantur licet Athenienses, & cicuram illi, ut olim Socrati, misceant) DEUM Vnum esse probat, & conuincit, argumento potissimum à Mundi gubernatione ducto. *Non est bona pluralitas Principatuum. Vnus ergo Princeps esse debet in regno, unus DEUS in mundo. Felix urbs quæ iussa unius Principis audit.*

Ὁὐκ αγαθὸν πολυκοιρανίη. εἰς πόλιος ἕσω εἰς βασιλεύς.

Non multos regnare bonum.

Rex unicus esto. -----

Multorum potentia sparsa est: ideo minor; ut flumen in plures alveos, rivós-ve diductum. Omnia ab uno regi amâr: multa capita averfantur. Præclare igitur Christianus ille Philosophus Afer: (a) DEUS si non unus est, non est: *Testimonium*, (b) inquit idem alibi, *anima naturaliter Christiana*. Et sanè, ut citharam suavi modulatione ad numerum artificiosè resonantem plures non possunt simul pulsare musici, strepitum alioqui, non concentum edituri: ita nec mundi fabricam plures simul Artifices excitare, & comditam cum pari potestate gubernare. Similia habent Sapientes Gentium, & Poëtæ potissimum, (c) Homerus, Callimachus, Hesiodus, Euripides, Serinus, Ecphantus alii.

RECTE igitur Aristoteles hoc capite, textu 55. extera Gubernatione optimâ conclusit, unum esse DEUM:

R 1 2

Entia,

(a) Tertullia. 5. in Marc. cap. 2. (b) Apol. cap. 17. (c) Ioanna. Stobæus in Sermons καλλιῶν μοναρχίας.

Entia, inquit, nolunt malè disponi, seu gubernari, sed optime, V num igitur principium esse necesse est. DEUS ergo unus est. Et hoc exigit nullo restricta limite immensi Numinis natura, & Majestatis arcanæ inexhausta potestas. Unius & Unitatis omnipotentiam quandam celebrant Arithmetici, tum quia principium est numerorum omnium, tum quia finis: quare debuit esse rerum omnium architectrix Unitas, Architector Unus. Simili ratiocinatione utitur Aristoteles, libro de Mundo ad Alexandrum, si is est illius, ex ordine & administratione rerum aliarum. Siquidem omnia, quorum natura, & essentia in ordine mutuo, & quadam coagmentatione consistit ad unum aliquod referre necesse est. Sic unus dux in exercitu uno: unus auriga in curru: unus præceptor & moderator in choro: unus architectus unius domus cernitur. Quod si aliter aliquando euenire posse contendas: respondebit Aristoteles, vt quondam libro Physicorum v III. vel hos duces & artifices multiplicatos materia, unitos forma, unius vicem gerere: vel certè, non ita benè singula processura. In natura autem id quod est optimum, statuendum est: & si unum Principium rerum sufficit, plura frustra ponuntur. In hunc ferè modum Aristoteles in hoc capite de re gravissimâ statuit, sed plenius certiusq; decernit Fides Christiana, cujus immensa æquora mirari licet & attingere, velle autem naturalis scientiæ decem-peda metiri, insania esset. Nunc commentarium, ut soletis, scribite, non quidem fragili calamo in papyraceo quadrato, nigra sepia tinctura, fugacibus litteris, sed stylo ferreo, in silicato corde, amoris humore, characteribus indele-

bilibus

os (o) os

ARTI-